

رهههندی چوارهمی فیمینیزم ، تیوری غهه لای ژنانی پاشماوهی نه نفال

کازیوه سائج

بهشی چوارهم و کوتابی

فیمینیست و غهه می نه نفال

پیشتر له لیکۆلینه وهکانی تردا باسم کردوه که فیمینزم واته زانستی ژناسی ، زانستی ژنناسیش واته لیکدانه وهی کیشهکان و مهسه لهکان و مافهکانی ژن له چوارچیوهیهکی زانستیانه و مروقانه و مۆدرینهانه ، بۆ ههر دۆخیک ژنی پیندا تیپه پرده بیت ، نه وه ولانهش له لایه ن ژنه وه دهریت له باشوری کوردستان کردهیهکی دووقایه و بئ لایه نانه نیه ، هاوکاری کردن و کاربو کردنیش بۆ نیوهی کۆمه لیک ، له ناو کوردا له نیوه کەش زیاتره ، دووچاری کاریگه ریهکانی نابوری و کۆمه لایه تی و سیاسی و دهرونیهکانی نه نفال بووبیت به بیروپوچۆنیکی بهرژه وهندی خواستانه ناکریت وهکو گروپی ژیر رکیف که وتووی حزبهکان و حزبهکانیش له بنه مادا هیندهی بهرژه وهندی خویان و هیندهی په رده له سه ر دهسته ره شهکانی پشت په ردهش هه لئه مالد ریت مامه لهی له گه لدا ده که ن ، بۆیه ژنانی پاشماوهی نه نفال پیوستیان به بۆچۆنیکی ژنانه و مروقانهی جیاواز هه یه بۆ رزگار بوون له وه دۆخه چه ق به ستوه ، که به باوه ری من

فکری فیمینیزم باشترین ده رفه ته بۆ رزگار کردنی ژنان له وه بارودۆخه ، ههروه ها هه لئبژاردنی فکری فیمینیزم له ناو کوردا پیوسته بهرنامه ریزییهکی نوئ و گونجاوی هه بیت، کۆمه لئ ئیمه پیوستی به فیمینزمی نه وروپی نیه و له گه ل کیشه و خواستهکانمان ناگونجیت ، ههروه ها پیوستی به جۆری فیمینزمی عه ره بيش نیه ، کۆمه لئ کوردی کۆمه لیک پهرش و بلاو و فره خاوه ن و بئ دئسوژه ، پیوستی به پروگرامیک هه یه زیاتر مروقانه بیت بۆ کۆکردنه وهی له وه پارچه ترازاوانه ، ژنی کورد پیوستی به عه قلی فیمینیزم هه یه بۆ له وهی له وه وون بوون و پارچه پارچه بوونه بیانگۆیزیته وه بۆ گیانیکی یه کگرتوو که به ته نگ کیشهکانی یه که وه برۆن ، لایه نی که م ناویریکی له ژنانی ده ره وهی له وه کارخانه له باربه ره بداته وه که غه می ژنانی پاشماوهی نه نفال تیدا ده کریت به کارتی بهرژه وهندی .

ته نها ژنان ده توانن فیمینیزم بن له مه سه لهی نه نفالدا؟!

ئه م پرسیا ره مافی ههر مروقیکه له خوی بکات ، ئایه غه می پاشماوهی نه نفال ته نها غه می ژنانه ، یان سیاسیه کانه ، یان هونه مه ندهکان و ده وئه مه ندهکان و .. تادا؟ ، یان فیمینیزم شتیکی جیاوازه و ده کری غه می نه نفال له کۆل گریت ؟ که به بۆچوونی من هه موو گرووپهکانی ناو کۆمه ل بهرپرسن له غه می نه نفال و هه مووشیان له ناو بۆچوونی فیمینیستیدا جیگیان ده بیته وه نه گه ر بتوانریت به دروستی دابریژریت ، ئیمه پیشتر گوتمان کورد پیوستی

که کاره‌کته‌ری سیاسی تیدا وهرده‌رینن ویه ته‌نھا خه‌سه‌ته‌ی مرۆقبوون و کۆمه‌لایه‌ته‌ی بوون بییت به کاره‌کته‌ری ئاماده و روّی مرۆقه‌کان بگه‌یه‌نیته به شتیگ له رازی بوون , نه‌وه‌ش به پرۆژهی جدی و کاری به‌ره‌م هینه‌ر دینه ئاکام ژنانی پاشماوی نه‌نفال له ئیستادا وه‌کو هه‌نگاوێکی خیرا پیویستی به چهند هه‌نگاوێک هه‌یه به فکریکی فیمنستیانه جی به جی بکریته له‌وانه:

1- ژنانی کورد له بهر نه‌وه‌ی ریژه‌یه‌کی زۆریان نه‌خوینده‌وارن , زیاتر باوه‌ریان به ره‌مه ئاینیه‌کان هه‌یه و به نهری دووم باوه‌ری به پزیشک هه‌یه بۆیه پیویسته هه‌ماهه‌نگییان له‌گه‌ڵ پیاوانی ئاینیدا هه‌بیته بۆ روون کردنه‌وه‌ی هه‌ندی لایه‌نی ئاینی ده‌رباره‌ی هاوسه‌رکردنه‌وه و پۆشاکێ ره‌ش پۆشین له ناو کۆمه‌لی نه‌نفالکراودا , بۆ نه‌وانه‌ی که هیشه‌تا گه‌نجن و هه‌موو نه‌وانه‌ش که له سالی درێژی چاوه‌روانیدا گوئی ته‌مه‌نیان به پایز به‌خشی چه‌ندیگ قه‌ده‌ر تاوانباره به‌رانبه‌ریان دوو هینه‌ده‌سه‌لاته کوردیه‌کان و ره‌مه ئاینیه‌کانی کورد که خاوه‌نی هه‌چ پرۆژه‌یه‌کی هانده‌ر نه‌بوون بۆ نه‌وه مه‌سه‌له‌یه , لایه‌نی کهم نه‌ک وه‌کو مرۆف ته‌نھا وه‌کو نه‌وه بونه‌وه‌ری که ده‌بیته به هۆی زیادبوونی ژماره‌ی نه‌وه‌یه‌ی نیوه‌ی بهر نه‌نفال و کیمیای و گوشت و بری کهوت و روشت .

2- هه‌بوونی چه‌ندین جوړ کاری ده‌ست بۆ نه‌وه ژنانه و هاندا‌نیان بۆ چوونه نه‌وه جیگایانه , چونکه سه‌رقاڵ بوون به‌وه جوړه کارانه‌وه یه‌کیکه له فاکته‌ره‌کانی ئارام بوونه‌وه‌ی مرۆقی غه‌مبار.

3- کردنی راپرسیگ له‌ناو ژنانی پاشماوی نه‌نفالدا ده‌رباره‌ی ئاره‌زوو و بایه‌خه‌کانی که بوی نه‌هاتوته دی , له ده‌ره‌وه‌ی گه‌رانه‌وه‌ی کهس و کاری نه‌نفالکراوی , و پاشان به پیی ریژه‌ی وه‌لامه لیگ نزیکه‌کان نه‌وه جوړه کۆرس و ده‌وره و کارانه له ناو کۆمه‌نگه زۆره ملیه‌کانیاندا به‌رجه‌سته بکریته.

4- کردنه‌وه‌ی یانه‌یه‌کی وه‌رزشی و به چاوه‌دیری پزیشکیکی پسپۆر وه‌رزشیان پی بکریته , چونکه وه‌رزش یه‌کیکه له فاکته‌رانه‌ی که کاریگه‌ری غه‌م له سه‌ر ده‌ماغ و دل که‌مه‌تر ده‌کاته‌وه .

5- مانگانه کۆکردنه‌وه‌ی زانستیانه به‌وه ژنانه و راقه کردنی زانستیانه سه‌رجه‌م نه‌وه فاکته‌رانه‌ی که ده‌بن به هۆی ئیش و نازار و ناساگی و چۆن زیاتریشیان له غه‌مه وه سه‌رچاوه‌ی گرتوه .

6- هه‌ولدان بۆ دا‌یینه‌کردنی ئامیره‌کانی زه‌وی کیلان و تۆو بۆ چاندن و پیویستیانه‌کانی تر , که ژماره‌یه‌کی زۆریان ته‌نھا تا‌قانه‌ی به جیماوی پاش نه‌نفالان و یه‌ک وه‌ش به بی هاوکاری هه‌چی بۆ ناکریته .

7- هه‌بوونی هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ پزیشکه ده‌روتناسه‌کان و هه‌ولدان بۆ بینین و چاره‌سه‌ر کردنی هه‌ر ژنیگ که له ناو ده‌ریای غه‌می نه‌نفالدا خنکاوه.

8- هاوکاریکردنیان بۆ بونیادناوه له دینه‌ته‌کاندا و گه‌رانه‌وه‌ی شتیکی کهم له رابردوو.

9- هه‌ول دان بۆ باسکردنی نه‌وه باسانه‌ی ده‌رباره‌یان نووسراوه و نووسینش له سه‌ر نه‌نفال به زمانیک ساکارتر بۆ نه‌وه‌ی به‌شه خوینده‌واره‌کی تیبیگات.

10- هه‌وێدان بۆ باشکردنی باری ئابوریان و وهده‌ست خستنی ئهو ئابوریه‌ی که لایه‌نه‌کان به ناوی ئه‌نفال‌ه‌وه وه‌ریده‌گرن بۆ ده‌ستی ریک‌خراوینک یان گروپینک که ئهو کارانه ئه‌نجام بده‌ن و سووده‌کانی بۆ ئه‌نفال بگه‌ڕێنه‌وه نه‌ک بۆ ده‌سه‌لات و بۆ به‌رژه‌وه‌ندی که‌سانی ده‌ره‌وه‌ی بازنه‌ی پاشماوه‌کانی ئه‌نفال.

11- هه‌وێدان بۆ نه‌هه‌شتنی نه‌خوینده‌واری له ناو که‌س و کاری ئه‌نفالدا .

ئهمانه و چه‌ندین هه‌نگاوی تر پێویستی هه‌نوکه‌یین به‌رانه‌ر به پاشماوه‌کانی ئه‌نفال , بۆ گه‌رانه‌وه‌ی شتیکی که‌م له‌وه‌ی هه‌یانبووه و هه‌روه‌ها به‌هه‌یزکردنی ئیراده و لاواز نه‌کردنی هه‌ستی نه‌ته‌وايه‌تی و په‌شیمان بوونه‌وه به‌وه هه‌موو بێ بايه‌خه‌یه‌ی به‌رانه‌ر ئه‌نفال ده‌نوینریت , به‌وه هه‌نگاوه سه‌ره‌تایانه‌ی به‌شیتی باش له غه‌مه‌کانی پاشماوه‌ی ئه‌نفال‌ه‌کان سووک ده‌که‌ن و به‌وه کاره‌ش نه‌وه‌یه‌کی ئیستا گه‌نجی ناو ئهو کۆمه‌له‌ به‌ره‌و ئیراده‌یه‌کی دروست تر ده‌بن که له ناو ئهو مائه پر غه‌مانه‌دا په‌روه‌ده بوون , بێ بايه‌خی ده‌سه‌لاته کوردیه‌کان به‌وه لایه‌نانه‌ی که سه‌روه‌ری ئه‌نفال‌یان بۆ بگه‌ڕێنه‌وه که هه‌ستی نامۆبونی ئه‌نفال به‌ نه‌ته‌وه‌ی کوردی لا دروست کردوون . خو ئه‌گه‌ر هه‌ول نه‌دریت بۆ چاره‌سه‌ر کردنی کیشه‌کان و غه‌م و په‌ژاره و ناته‌واویه‌کانی پاشماوه‌ی ئه‌نفال‌ه‌کان , ئه‌وا ئیبه کۆمه‌لی خو‌مان دابه‌ش ده‌که‌ین به سه‌ر دوو کۆمه‌له‌دا , یه‌کیکی ئه‌نفال که خاوه‌نی کاره‌ساتی و غه‌می گه‌وره‌یه و له ژبانی سه‌لی دووره و نه‌وی تری ده‌ره‌وه‌ی ئه‌نفال که خو‌ی ریزه‌یه‌کی زۆری خه‌ونه‌کانی خو‌ی به‌ره‌م ده‌هه‌ینیت و له هه‌موو هه‌نگاویکدا پێویستی به کۆمه‌ک و هاوکاری نیه , ئه‌وه‌ش واتای دروست بوونی دوو جو‌ره کۆمه‌ل ده‌کات له‌ناو پارچه‌یه‌ک له گیانی نه‌ته‌وه‌یه‌کی پارچه پارچه کراو , ئهو دوو کۆمه‌له‌ش یه‌کیکیان نه‌وی و نه‌وی تریان ب‌لایه له کاتی‌کدا پێویسته بايه‌خ‌دان به ئه‌نفال بگه‌یه‌نریت به راده‌یه‌ک که کۆمه‌لی پاشماوه‌ی ئه‌نفال‌ه‌کان هه‌نده بالا بکری‌ن شانازی به ئه‌نفال‌کراوه‌کانی خو‌یا نه‌وه بکه‌ن , نه‌ته‌وه‌ی کوردیش هه‌نده‌یان شانازی پێوه بکات و بیانگه‌یه‌نیت به ناستیک که ببن به سمبۆلی کۆمه‌لی کوردی . به‌وه شیوه‌یه شتیکی له غه‌مه‌کانیان به‌هه‌ینه‌وه.

تی بیانی :

__ نه‌وه‌ی ده‌یخوینیت‌ه‌وه سه‌رجه‌م به‌شه‌کانی ئهم لیکۆئینه‌وه‌یه نیه , هه‌وێندراوه به زمانیکی ساکار بنووسریت بۆ هه‌ر ژنیک خوینده‌واریه‌کی ساکاریشی هه‌بیت تیببگات.

__ له‌م نووسینه‌دا سوود له زانستی ده‌روونی و پزیشکی و فیزیکی ئه‌وه‌نده وه‌رگیراوه که مه‌به‌سته‌که‌م بگه‌یه‌نم و زۆر لایه‌ن و بۆچوون پزیشکی و ده‌رووناسی و فیزیکی بابه‌تی ورژاندن له‌گه‌ڵ باسکردنی هه‌ر ته‌وه‌ریک له‌وانه‌ی من باس کردوون , به‌لام ئه‌وه به جێ ده‌هه‌یلم بۆ پسه‌پۆرانی ئهو بواره و ئه‌وان ده‌توانن دروست تر ده‌رباره‌ی بدوین , که خوازیارم به وردی لیکۆئینه‌وه‌ی خو‌یان له‌وه باره‌یه‌وه هه‌بیت بۆ پاشماوه‌کانی ئه‌نفال .

ئهم سه‌رچاوانه سوودی ئی بینه‌راوه:

- كيف تواجه التوتر العصبى؟ ... د.أ.عبدالوهاب السيد سالم .
- الحريه وتجسيد الوهموليم جيمس.
- البرت انشتين والنظريه النسبيه.

March 2004

canada

Kaziwa75@yahoo.com